

“İbadete, nihâyetsiz melâike envâları, ruhaniyat ecnasları lâzımdır.” cümlesinin izahı nasıldır? İnsanlar küllî ubudiyet, zikir ve tefekkürde meleklerden daha ileri değil mi?

İlgili kısmı aynen nakledelim:

“Madem bu nihâyetsiz tezyinat, nihâyetsiz bir vazife-i tefekkür ve ubudiyet ister. Halbuki ins ve cin, şu nihâyetsiz vazifeye, şu hikmetli nezarete, şu vüs’atli ubudiyete karşı, milyondan ancak birisini yapabilir. Demek bu nihâyetsiz ve çok mütenevvi olan şu vezaif ve ibadete, nihâyetsiz melâike enva’ları, ruhanîyat ecnasları lâzımdır. ...”(1)

Burada, cinlerin ve insanların **“vazife-i tefekkür ve ubudiyet”**in milyondan ancak birisini yapabileceği ifade ediliyor. Arştan, levh-i mahfuzdan, âlem-i misalden, kürsiden, bütün sema tabakalarından, onlardaki bütün yıldızlardan, meleklerden, güneş sistemimizdeki bütün gezegenlerden, yerküremize kadar, dünyamızın da bütün denizlerine ve onlardaki sayısız balıklar âlemine, karalardaki milyonlarca tür canlıya, her bir canlının da organlarına, hücrelerine, farklı ruh dünyalarına varıncaya kadar bütün varlık âlemini ne hakkıyla bilmemiz, ne de tamamını birden görmemiz mümkün değil. Bunların her birisi ayrı bir ilâhî eser, farklı bir kudret mucizesi, ayrı bir güzellik ve ihsan meyvesi olduğundan; her birisi tefekkür, şükür, hamd, tesbih gibi ubudiyetleri isterler. Bu ise sonsuz denecek kadar çok meleklerle yerine getirilebilir.

Öte yandan bu varlıkların birbirinden farklılıkları da nihayetsiz melâike envainı ve ruhaniyat cinsini ister. Üstadımızın buyurduğu gibi; **“bir yağmur tanesine müekkel olan melek, arşa müekkel melek cinsinden değildir.”** Bu hakikati kendi varlığımızda bir derece tefekkür edelim. Bedenimizin tamamı bir tek eser gibi görünse de her bir organımız, her bir sistemimiz, hatta her bir hücremiz ayrı bir âlemdir. Bunların her biri için ayrı ilim dalları teşekkül etmiş binlerce ilmî çaişmalar yapılmıştır.

İnsan nev’inin bir kısmı imandan mahrum, bir kısmı da batıl görüşlere takılmış yahut sadece nefsin arzuları peşine koşan dünyaperest kimselerdir. Sözü edilen ulvî görevleri yapacak olanlar ancak mü’minlerdir. Onların da her birinin belli bir meşgalesi vardır. Ancak namazlarda ve tefekkürî derslerde bu ulvî hakikatler hatırlarına gelir. Zaten günlerinin bir kısmı da uykuyla geçmektedir.

Bu hal gösteriyor ki; vazifesi sadece ibadet, tesbih ve tefekkür olan bir başka varlık nevi olacaktır. İşte o nuranî varlıklar meleklerdir.

Kaldı ki yerküremiz ve içindeki bütün varlıklar; kâinat içinde bir nokta kadar küçük kalıyorlar. Henüz, ışığı dünyamıza ulaşmayan yıldızlar bulunduğu göre, bu akıl almaz derecede büyük sahadaki ilâhî icraatları temaşa ve tefekkür vazifesini ancak melekler görebilir.

Sorunun ikinci kısmına gelince:

İnsan ahsen-i takvimde yaratılmış olduğundan; mahiyeti itibariyle cinlerden de meleklerden de üstündür. Ancak, insan bu uçsuz bucaksız âlemi ve ondaki bütün varlıkları görmekten ve bilmekten mahrumdur.

Bu vesileyle bir konuya da temas etmekte fayda vardır: İnsanın mutlak mânâsıyla meleklerden üstün olması, her insanın her melekten üstün olduğu mânâsına gelmez. Âlimlerimiz bu konuda şöyle bir ölçü getirmişlerdir: İnsan nev'i içinde belli bir manevî makamda bulunan bir insan, melek nev'i içinde kendisine tekabül eden melekten üstündür. Askerlikten bir misal verelim: İnsan nev'i gibi meleklerin de neferleri, komutanları ve başkomutanları olduğunu düşünelim. İnsanın neferi meleğin neferinden, insanın komutanı meleğin komutanından, insanın başkomutanı da meleğin başkomutanından üstündür.

İşte bu misal gibi, insan nev'indeki bir âlim, melek nev'inde kendisine tekabül eden âlim melekten üstündür. İnsanların peygamberleri de meleklerin peygamberleri olan dört büyük melekten üstündür. Yoksa, âmi bir mü'min Hz.Cebrail'den daha üstündür, denilemez.

(1) bk. [Sözler, Yirmi Dokuzuncu Söz, Mukaddime.](#)